

EU började som ett initiativ för att få slut på de blodiga krigerna i Europa. När det om ett par dagar är dags att välja nya representanter till Europaparlamentet har Sverige varit medlem i nästan 30 år och EU handlar mycket om politik, försvar, klimat, migration, omfördelning av enorma mängder skattepengar och att Europa ska hänga med i konkurrensen med Kina och USA. Hur är läget i EU egentligen? Och vilken väg framåt är önskvärd ur svensk synvinkel? Vi har pratat med EU-minister Jessika Roswall samt Glen Hodgson och Fredrik Erixon som driver varsin tankesmedja med EU-inriktning.

Text: **Thomas Östberg**
Illustration: **Björn Öberg**

VART ÄR EU PÅ VÄG?

Jessika Roswall, EU-minister:

”DET ÄR STORA UTMANINGAR VI STÅR INFÖR OCH DE KRÄVER GEMENSAMMA SVAR FRÅN EUROPA”

EU

-minister Jessika Roswall (M) beskriver Sveriges och svenskarnas relation med EU som stabil. En undersökning av SOM-institutet vid Göteborgs universitet från i fjol visade att 68 procent av svenskarna var positiva till medlemskapet inför det svenska ordförandeskapet. En rekordnotering i SOM-institutets mätningar.

– I princip alla jag träffar inom politiken, bland arbetsmarknadens parter och andra organisationer vill att vi ska vara med för

att påverka och ta tillvara Sveriges intressen. De tycker också att vi svenskar borde vara lite mer aktiva och högljudda, och en sådan utveckling tycker jag är på gång, säger Jessika Roswall.

Att vara lite mer högljudd i syfte att bli lyssnad på ställer också krav. Den som talar om vad som är viktigt måste vara påläst och ofta ha kunskaper ner på detaljnivå.

– Då är det också lättare att komma in tidigt i processer och försöka vara aktiv i stället för reaktiv när beslut redan har tagits. Vi märkte under vårt ordförandeskap att det är lättare att påverka i frågor om man är aktiv, konstruktiv och kunnig. Vi skapade ett förtroende för Sverige som vi nu vill dra nytta av, säger Jessika Roswall.

Därför har regeringen inlett ett jobb med att skapa EU-arbetsgrupper för olika ämnesområden, där olika branschorganisationer ingår. En första arbetsgrupp jobbar med skogspolitik och en annan är på gång inom läkemedel.

Jessika Roswall

Blev EU-minister efter valet 2022. Jessika Roswall är utbildad jurist och har arbetat som advokat med inriktning mot brottmål och familjerätt. Inom politiken satt hon i kommunfullmäktige i Enköping för Moderaterna innan hon 2010 valdes in i riksdagen. Under första halvåret 2023 spelade hon en viktig roll under Sveriges ordförandeskap i EU.

– Vilka grupper som kommer framöver beror på vilka frågor som kommer upp på EU:s agenda. Men genom en bra beredskap ska vi vara på bollen tidigt för att delta i processerna från ax till limpa, säger Jessika Roswall.

Det är svårt eller kanske till och med omöjligt att veta vilka sakfrågor som kommer att bli aktuella under den kommande, femåriga mandatperioden. Men de stora utmaningarna kommer med stor säkerhet att vara desamma som i dag: säkerhetspolitik med betoning på Rysslands brutala krig i Ukraina, klimatet, energiförsörjning, kampen mot organiserad och gränslös kriminalitet, migration samt Europas konkurrenskraft gentemot USA och Kina.

– Det är stora utmaningar vi står inför och de kräver gemensamma svar från Europa. Därför är EU vår naturliga partner. Det finns inga alternativ. Sverige får ut väldigt mycket ekonomiskt genom vårt medlemskap i EU och bidrar naturligtvis även ekonomiskt. Men minst lika viktigt är att vara en del av det arbete som krävs för att hitta lösningar på våra väldigt stora utmaningar, säger Jessika Roswall.

EU-länderna är splittrade i sin syn på hur EU:s ekonomi ska växa. En del länder vill efter Coronafonden se en fortsatt expansiv bidragspolitik och till och med låna pengar som ska omfördelas mellan medlemsländerna. Länder som Sverige, Finland, Österrike och Nederländerna (tidigare även Storbritannien) är mer restriktiva och försöker hålla emot.

EU-ministern ser dock ingen överhängande risk för ökad makt på federal nivå i Bryssel:

– Det finns fördrag som tydligt talar om inom vilka ramar EU kan verka. De diskussioner som pågår nu handlar inte om att vidga de ramarna och

DET ÄR ETT VAL SOM ÄR LIKA VIKTIGT SOM DE ANDRA VALEN VI HÅLLER I SVERIGE.

gå mot ökad överstatlighet. Det finns frågor som måste lösas gemensamt, som till exempel produktion av försvarsmaterial, men i övrigt har Sverige länge rakryggat stått upp för frihandel. Det är genom en fri marknad med konkurrens som vi kan stärka Europa. Inte miljardstöd och initiativ som Coronafonden och där finns det många länder som håller med oss.

Jessika Roswall hoppas att den kommande mandatperioden på fem år ska ta oss närmare hennes partis slogan om ett grönare, säkrare och friare Europa. För det krävs bland annat att Sverige är pådrivande och för fram sina egna intressen och åsikter.

– Då kan vi göra skillnad. Ett stort ansvar för det ligger på regeringen och på våra EU-parlamentariker, men också på näringsliv och olika intresseorganisationer. Alla måste delta mer i diskussioner och förhandlingar. Det duger inte att sitta bredvid

och tjura. Vi måste också hitta fler likasinnade länder att samarbeta med, även utanför Norden och Baltikum, säger Jessika Roswall.

Men först stundar alltså val till Europaparlamentet. En möjlighet för alla röstberättigade EU-medborgare att påverka i alla fall lite grann.

– Det är ett val som är lika viktigt som de andra valen vi håller i Sverige. Jag hoppas att så många politiker som möjligt är ute och pratar politik ända fram till valdagen. Det är viktigt att inse att många av de frågor som vi diskuterar i Sverige hänger samman med EU-beslut. EU-parlamentet har mycket mer makt i dag än när vi gick med i EU 1995. Det gäller inte minst lagstiftande makt. Därför är det viktigt att använda sin rösträtt, säger Jessika Roswall.

Fredrik Erixon, tankesmedjan Ecipe:

”Det finns starka krafter som vill se en större EU-budget.”

Fredrik Erixon startade sin tankesmedja Ecipe (European Centre for International Political Economy) 2006 och har sedan dess följt utvecklingen i unionen med särskilt fokus på ekonomi, regleringar, konkurrens och ny teknik.

Hans bild av utvecklingen i EU är att det funnits ett par parallella trender ett antal år nu. En är att mer och mer politik avgörs i Bryssel. Delvis är det en naturlig utveckling till följd av den gemensamma inre marknaden som nu funnits i drygt 20 år.

– Delvis beror det på att kommissionen och andra institutioner har fått aptit på inflytande och vill ha mer makt och att det finns en ökad acceptans för det i en del medlemsländer, säger Fredrik Erixon.

Den gångna mandatperioden kan sägas ha präglats av tre händelser: Storbritanniens utträde ur EU, pandemin och Rysslands invasion av Ukraina. De har alla ställt krav på mer samarbete. Under pandemin gjordes gemensamma upphandlingar för att köpa vaccin, vilket tidigare skötts nationellt. Till den enorma Coronafonden på 700 miljarder euro, som skulle underlätta ländernas ekonomiska återhämtning efter nedstängning och permitteringar, lånade EU-länderna för första gången gemensamt pengar genom euroobligationer.

– Först skulle pengarna användas för att stödja återhämtningen. När det

visade sig att ekonomin redan hade återhämtat sig bestämdes det att pengarna i stället skulle användas till den gröna och den digitala omställningen, säger Fredrik Erixon.

Han tror att Coronafonden bara är det första exemplet på hur EU genom omfördelning av väldigt stora summor pengar kommer att öka sitt politiska inflytande.

– Det kommer vi garanterat att få se mer av. Det finns starka krafter som vill se en större EU-budget. Det kan ske genom högre medlemsavgifter och mer lånade pengar, säger Fredrik Erixon.

Han tror inte att principen om att EU formellt inte får ta ut egna skatter är hotad.

– Nej, men det går ju att dra in pengar på andra sätt. Materialavgiften på icke återvunnet plastmaterial är ett exempel. Ett annat är den avgift baserad på koldioxidutsläpp vid produktion som ska börja tas ut 2026 på varor som importerats till EU. Där finns förslag om att en del av pengarna öronmärks och går till EU, säger Fredrik Erixon.

Mot utvecklingen där mer makt och pengar flyttas till Bryssel finns en trend där Sverige och ett antal andra länder (Österrike, Finland, de baltiska länderna och i alla fall tills nyligen också Danmark och Tyskland) kämpar för en mer restriktiv hållning. I den svenska hållningen ingår bland annat att socialpolitik och ar-

Fredrik Erixon

betsmarknad ska skötas nationellt.

– Sverige stod emot Coronafonden lite halvhjärtat och knöt sedan näven i fickan. Kommissionen kommer fortsätta att lägga fram förslag i den här stilen för att få tillgång till egna medel. Då måste

den svenska regeringen vara mer aktiv i stället för reaktiv när det är för sent. Tala om vad vi vill se i stället för det som föreslås, säger Fredrik Erixon som beskriver sig som en EU-vän som är kritisk mot en del av politiken som förs i EU.

Till det hör att försöka göra Europa mer konkurrenskraftigt genom ökade statsstöd och regleringar. Där vill han liksom de ovan nämnda länderna se mer av fria marknadskrafter.

– EU har ju fortfarande betydligt större statsstöd till bolag än vad man har i USA och det är slående hur liten effekt de haft. Att stödja verksamheter som inte är konkurrenskraftiga leder bara till en lång och plågsam död för företagen, säger Fredrik Erixon.

En knäckfråga när det gäller ekonomi är enligt Erixon: vad ska EU:s pengar användas till? Och den hänger förstas samman med: vad är medlemsländerna, framför allt nettogivarna, beredda att betala för?

– Annars är risken uppenbar att det uppstår ett svart hål som det aldrig går att stoppa i tillräckligt med pengar i, säger Fredrik Erixon.

”

**EU HAR JU FORTFARANDE BETYDLIGT STÖRRE
STATSSTÖD TILL BOLAG ÄN VAD MAN HAR I USA
OCH DET ÄR SLÄNDE HUR LITEN EFFEKT DE HAFT.**

En annan viktig fråga är hur EU ska styras och vad invånarna ska kunna påverka framöver.

– Jag vill se mer samarbete inom EU. Men det förutsätter en konstitution som också begränsar politisk makt och tydliggör hur besluten ska tas till exempel vid olika typer av kriser. Det förutsätter också att man gör något åt det demokratiska underskottet, säger Fredrik Erixon.

I det stundande valet till Europaparlamentet har alla EU-medborgare möjlighet att påverka politiken. Men debatten och intresset inför valet gick som vanligt inte att jämföra med ett riksdagsval.

Fredrik Erixon har fyra tips på hur vi skulle kunna öka intresset för EU.

Kanske till nästa val:

- Partierna borde löpande debattera EU-frågor som berör svenskar, som till exempel skogspolitik och restaurering av våtmarker, i stället för att i valtider leta efter kända namn att ha på sin EU-vallista.
- Medias EU-bevakning behöver öka och bli mer granskande – ta reda på fakta och hitta egna nyheter.
- Sverige behöver en regering med ministrar som är engagerade i Europapolitik – det har vi inte haft på länge.
- Nominera en svensk kommissionär med politisk tyngd och potential att aspirera på poster inom handel och industri. Det skulle öka intresset.

Glen Hodgson, tankesmedjan Free Trade Europa:

”Kommissionen är hungrig på mer makt och behöver därför egna pengar”

Glen Hodgson driver tankesmedjan Free Trade Europa. Precis som namnet säger verkar han för frihandel. Men också för öppenhet och att människor ska få bestämma så mycket som möjligt över sina liv, vad de vill göra och var de ska arbeta.

Därför är EU:s fyra friheter (fri rörlighet för varor, kapital, tjänster och människor) grundläggande när han bland annat utbildar beslutsfattare, försöker påverka lagstiftning och utför forskningsuppdrag.

– Om en affärsidé är bra överlever den på en fri marknad. Det ska avgöras av kunder och konsumenter. De vet bättre än politiker. Solpaneler och elbilar säljer bra utan stöd från skattebetalare. EU borde sluta helt att betala ut stöd till företag, säger Glen Hodgson.

Han tycker att EU borde ge marknaden tydliga regler, sköta kontroll och sätta standarder. I övrigt bör man ta bort alla regleringar som inte är nödvändiga. Det samma gäller hinder för handel, innovation och forskning.

– Då skulle utvecklingen gå så mycket snabbare än i dag och Europas konkurrenskraft skulle stärkas.

Till skillnad från Fredrik Erixon bedömer Glen Hodgson att det finns en reell risk för att EU kan börja ta ut egna skatter.

– Med Ursula von der Leyen som EU-kommissionens ordförande är risken jättestor. Kommissionen är hungrig på mer makt och behöver därför egna pengar, säger han.

Han tror att Coronafonden bara var början på en expansiv stöd- och bidragspolitik som kommer att leda till enorma slöserier och späda på inflationen.

– Det är skattebetalarna i de länder som betalar mest som måste säga stopp. Jag tror inte att politikerna i de nationella parlamenten kommer att göra det innan de känner press från sina väljare.

Det kanske inte kommer att ske den kommande mandatperioden, men om fattiga länder som Bosnien, Georgien och Ukraina blir medlemmar kommer vi att få se en diskussion, säger Glen Hodgson.

En viktig insikt är att det inte finns några gratispengar.

– Det är ju alltid någon som har tjänat ihop och betalat in de miljarder som EU omfördelar och delar ut. Om det bara

får rulla på och alltmer makt hamnar i Bryssel kan det faktiskt leda till att fler länder följer Storbritannien och lämnar EU, säger Glen Hodgson som bor i Sverige men har sina rötter i England.

Han tycker att EU håller på att utvecklas till en förmyndarstat som lägger sig i alltmer hur folk ska leva sina liv.

– Det gäller användandet av alkohol, vad vi äter för mat, hur mycket vi motionerar och så vidare. Det leder till massor av pekpinnar i stället för valfrihet. På engelska talar man om ”nanny states” med passiva medborgare som vill att någon ska bestämma åt dem och politikerna tar gärna den rollen.

Ett gemensamt försvar är ett annat område som Glen Hodgson tycker att EU inte behöver lägga energi och pengar på. Det gäller även den delen av miljöpolitiken som innebär stöd till stora industriprojekt.

– Det kan Nato sköta. EU-länderna kan ändå inte göra särskilt mycket utan att blanda in USA. Därför är det onödigt med dubbla organisationer. Och på miljösidan satsas det massor av pengar på saker som ingen vet säkert att de fungerar. Men eftersom det handlar om klimatet är det svårt att säga emot, säger han.

Om EU ska utvecklas i den riktning som svenska politiker till stor del är överens om krävs det enligt Glen Hodgson bättre EU-kunskaper bland just politiker, både i Sverige och på EU-nivå.

– Det krävs också att vi skickar fler duktiga personer till Bryssel, både politiker och tjänstemän. Och att vi lyckas skapa nya allianser med länder som vill samma sak som Sverige. Då kan vi påverka EU:s policy och lagstiftning i den riktning vi önskar, säger Glen Hodgson.

Ett tillfälle då alla röstberättigade kan påverka är vid valet till Europaparlamentet söndagen den 9 juni 2024.

Glen Hodgson

PÅ MILJÖSIDAN SATSAS DET MASSOR AV PENGAR PÅ SAKER SOM INGEN VET SÄKERT ATT DE FUNGERAR.

EU i korthet:

Det som vi i dag kallar EU var från början ett fredsprojekt med målet att få slut på alla konflikter i Europa. Det första steget kan sägas vara Europeiska kol- och stålgemenskapen, EKSG, som bildades 1951 av Frankrike, Västtyskland, Belgien, Nederländerna, Luxemburg och Italien. En tanke med gemenskapen var att hindra medlemsländerna från att producera vapen för att kriga mot varandra. Storbritannien och Danmark tackade nej, medan Sverige inte svarade på förfrågan.

Nästa steg togs 1957 när de sex länderna undertecknade fördraget om Europeiska ekonomiska gemenskapen, EEC, även kallat Romfördraget som är grunden till dagens EU. I det fastslås avsikten att skapa en gemensam marknad med fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och människor (de fyra friheterna).

1967 slogs Kol- och stål, EEC och Euratom (kärnkraftssamarbetet som också startade 1957) samman till Europeiska gemenskaperna, EG.

Det dröjde dock till den 1 januari 1993 innan en gemensam marknad var på plats. Då hade EG året innan genom Maastrichtfördraget omvandlats till den politiska unionen EU där även utrikes- och sä-

kerhetspolitiskt samarbete ingick tillsammans med polissamarbete och planer på en gemensam valuta.

Den gemensamma marknaden blev en succé och 1995 anslöt Sverige, Finland och Österrike till EU som därmed hade 15 medlemsländer. I dag består unionen av 27 länder.

Den 1 januari 1999 infördes den gemensamma valutan euron i tolv medlemsländer. Sverige, Danmark och Storbritannien behöll sina valutor. Storbritannien lämnade formellt EU 31 januari 2020.

I år beräknas Sveriges EU-avgift enligt regeringens budgetproposition landa på 40,8 miljarder kronor. Avgiften varierar från år till år och blir i år cirka 2,6 miljarder lägre än 2023. Samtidigt beräknas tillgången till den gemensamma marknaden ge Sverige ett ekonomiskt värde av ungefär 300 miljarder årligen.

Årets Europaparlamentsval är det näst största demokratiska valet i världen med fler än 400 miljoner röstberättigade. Parlamentet är en av två lagstiftande församlingar och har 705 ledamöter, varav 21 från Sverige.